

індивідуальної проектної діяльності і вимоги, які пред'являються до проектної діяльності. Обґрунтована цінність організації проектної діяльності, яка ґрунтується на принципах педагогіки життєтворчості. Визначені особливості впровадження проектної технології, зміст діяльності на кожному її етапі і критерії оцінки результатів проектної діяльності. Намечені перспективи впровадження проектної технології в процесі пізнання життя і оволодіння людиною головним мистецтвом життя – мистецтвом жити.

Ключевые слова: проект, метод проектов, проектная деятельность, життєтворчість, педагогіка життєтворчості.

Pozdniakova Y.L. The project activity organization of children based on the live-creation pedagogy principles

The article deals with the problem of project activity organization of children based on the live-creation pedagogy principles. The analysis of foreign and domestic experience of development and checking of innovative forms and methods of project activities of students' effectiveness is fulfilled. The essence of the projects method usage as pedagogical technology in the modern educational system that focuses not on the integration of factual knowledge, but on their usage for the receiving of new knowledge and skills is revealed. It is noted that in the course of the project activity, students learn to identify problems, set goals and plan meaningful activity, carry out self-examination and reflection, to present the results of their search activity and carry out various researches. The structure, content, the versions of group and individual project activity and claims that are laid to the project activity are analyzed. It is proved the value of the project activity organization based on live-creation pedagogy principles. The features of project technology, the content of each stage of activity and the results assessment criteria of the project activity are determined. It is planned the prospects of the project technology adoption in the process of life cognition and acquirement of a person the most important art of living – the art to live.

Keywords: project, method of project, project activity, life-creation, live-creation pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 1.12.2013 р.

Статтю прийнято до друку 8.12.2013 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Бондар В.І.

УДК : 373.8

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА
В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

Присяжнюк Ю.С.,
кандидат педагогічних наук

Постановка проблеми. Проблема розвитку професійної компетентності педагогів (з позиції її неперервності) в будь-якій галузі перебуває в полі зору багатьох наук: андрагогіки, філософії, психології, соціології, історії, професійної педагогіки тощо. Особливого значення на сьогоднішній день має розвиток професійної компетентності саме фахівців гуманітарної сфери. Вчитель-філолог призначений власною професійною діяльністю створювати умови не тільки для розвитку всіх пізнавальних сил учнів, а й впливати на духовну сферу школярів; прищеплювати їм загальнолюдські цінності; розвивати їх світогляд. У зв'язку з чим він сам повинен займатися власною освітою впродовж всього життя.

Психолого-педагогічний супровід розвитку професійної компетентності вчителя-гуманітарія в умовах модернізації освіти, росту його професійно значущих якостей, здібностей, знань і умінь є актуальним в сучасній психології та педагогіці. Адже

від цих показників учителя залежить адаптація до педагогічної діяльності, ефективність навчально-виховного процесу, задоволеність працею.

Теоретико-методологічний аналіз проблем післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників здійснено Т. Браже, С. Вершловським, Л. Даниленко, Г. Єльніковою, І. Зязюном, В. Кричевським, А. Лебедевою, В. Олійником, А. Орловим, М. Поташником, В. Пуцовим, Н. Протасовою, Л. Пуховською, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьоніним, Т. Суценок та багатьма іншими українськими і зарубіжними вченими. У роботах цих та інших вчених визначено особливості навчання дорослих, сутність і зміст післядипломної освіти як наукової категорії і соціокультурного феномену, введений системний підхід до структурування змісту післядипломної освіти та визначення її компонентів, здійснено аналіз інноваційних процесів тощо. Дослідження проблем обґрунтування структури професійної педагогічної компетентності, визначення особливостей методики викладання дисциплін гуманітарного циклу в роботах А. Бондаревської, В. Воронцової, С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Кузьміної, В. Ляудіс, А. Маркової, Є. Павлютенкова, А. Суценок та інших виступають загальнотеоретичною базою розвитку професійної компетентності вчителя-філолога в умовах модернізації освіти. Суттєво важливим для дослідження проблеми розвитку професійної компетентності вчителя-філолога у післядипломній педагогічній освіті є розгляд її як форми освіти дорослих, яка спрямована, крім задоволення соціальних потреб, на задоволення «індивідуальних потреб в отриманні певних знань, вироблення навичок і вмій, особистісному і професійному зростанні».

С. Вершловський відзначає такі функції освіти дорослих: 1) забезпечення соціалізації через засвоєння нових професійних ролей, розвиток професійної компетентності та мобільності, 2) доповнення та збагачення процесу соціалізації шляхом залучення особистості до загальнолюдських цінностей, діяльності, спілкування.

Отже, **метою статті** є визначення форм, методів та умов психолого-педагогічного супроводу розвитку професійної компетентності вчителя-філолога в умовах модернізації освіти.

Розглянемо п'ять основних факторів, які впливають на становлення особистості вчителя-професіонала:

- практичний досвід роботи викладачем філологічних дисциплін (стаж роботи; освітньо-кваліфікаційний рівень);
- вплив на розвиток професійної компетентності професійного гуманізованого середовища та соціального середовища;
- фактор внутрішньо особистісної активності (здібності до розвитку, професійного саморозвитку, самопроектування та саморефлексії вчителя-філолога);
- рівень його методичної та інформаційної культури;
- розвиток професійної компетентності вчителя-філолога протягом життя (андрагогічні технології післядипломної освіти);

Також найважливішим у психологічному плані є професійне самовизначення, яке також проходить через декілька етапів:

- етап професійної адаптації, яка пов'язана з формуванням індивідуального стилю діяльності;
- етап самореалізації в праці.

Розглядаючи професійну компетентність вчителя-філолога як інтегровану якість особистості, треба відзначити, що вона виявляється як у педагогічній діяльності педагога-гуманітарія, так і у процесі взаємодії викладача з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Психолого-педагогічними умовами розвитку професійної компетентності вчителя-філолога є: проектування у різних сферах професійної діяльності та освіти, яке використовується як сучасна технологія, яка в ситуації невизначеності, непередбаченості відрізняється мобільністю реагування на зміни умов навчання або професійної діяльності, орієнтацією на суб'єктні відносини. У післядипломній освіті проектування здійснюється як діяльність з розробки проектів з різних видів діяльності.

Навчання вчителів-філологів методології та практики проектування має будуватися за етапами особистісно професійного розвитку, засвоєння норм проектуваль-

ної діяльності, адаптації до неї, а також розробки проектів або в процесі підвищення кваліфікації або безпосередньо в педагогічній діяльності. Результатами проектної діяльності є професійна компетентність викладачів, осмислення нових підходів до методичної діяльності, використання методу проектів у роботі з учнями, розробка власних проектів модернізації гуманітарного освітнього процесу. Особистісно-діяльнісний підхід передбачає вдосконалення моделей поведінки вчителів дисциплін філологічного циклу, навчання педагога конструювати власне знання, розвиток уміння здійснювати комунікативні зв'язки в професійному середовищі та рефлексивну діяльність. Реалізації цих напрямів модернізації освітнього процесу в післядипломній освіті сприяє запровадження інтерактивних та тренінгових технологій. Перевагами цих технологій є такі: оригінальність програм, адаптація програм до різних категорій спеціалістів, можливість комбінувати тренінгові та інтерактивні технології з іншими формами роботи зі слухачами. До структури тренінгу включаються відпрацювання практичних навичок (поведінкові аспекти), рефлексія, відпрацювання навичок слухання та комунікації, розвиток навичок саморегуляції та релаксації тощо. Розвитку особистісного компонента професійної компетентності вчителів-філологів сприяють тренінги-спілкування, ділових якостей, особистісного зростання, саморегуляції.

У контексті розвитку професійної компетентності вчителів дисциплін філологічного циклу особливого значення набуває використання тренінгів особистісного зростання як актуалізації прагнення особистості до саморозвитку. Особистісне зростання визначається у психології як цілеспрямована робота над удосконаленням своїх особистісних якостей, яка включає процеси самопізнання, самоспонування, проектування особистісного розвитку та самореалізацію. До алгоритму проведення тренінгів особистісного зростання включаються: самодіагностика; вправи на відпрацювання навичок самоаналізу: психотехнічні вправи на рефлексію, релаксацію, активізацію; обговорення; елементи проектування та прогнозування розвитку методичної компетентності. До таких тренінгів належать «Я-концепція в структурі особистості», «Рефлексивне слухання»; «Технологія ефективного цілетворення в навчальній діяльності» та інші.

У структурі педагогічної інноватики останнім часом поширюється педагогічний дискурс як системна технологія, що покликана вдосконалювати педагогічний процес. Сутність її полягає у забезпеченні концентрації свідомості суб'єктів дискурсу навколо певного концепту за декількома напрямками: як на фрагменті педагогічної реальності та професійної діяльності; як на комунікативній події; як на формі висловлювання. Кожний із визначених векторів має обов'язкову структуру, форми і методи, певне методичне забезпечення.

Поняття «дискурс» використовується різними науками для позначення певного комунікативного акту і стосується не тільки мови та мовлення (тексту), а й контексту, пов'язаного із суб'єктами комунікативної події. Головною метою будь-якого дискурсу є досягнення порозуміння між адресатом та адресантом, однак кожний тип дискурсу має специфічну функцію. Технологія дискурсу задає нову теоретико-методологічну перспективу дослідження проблеми, бо орієнтує на перехід від монологічної і позаконтекстуальної теоретичної рефлексії до організації конструктивної та відповідальної комунікації і між самими дослідниками певної теоретичної проблеми, і з тими, хто намагається вирішити відповідну проблему на практичному рівні. До того ж «у неозорій множині різних визначень концепту «дискурс» немає і не передбачається такого його визначення, котре можна було б вважати єдино правильним». Дискурс – це єдність мовленнєвої практики (діалогу, полілогу, інтеракції між його учасниками) і контексту (середовища, місця, топосу) її розгортання, зустрічі і взаємодії його учасників – членів певного мовного (фахового, ідеологічного, творчого, конфесійного тощо) співавторства. У межах дискурс-аналізу будь-який дискурс – це водночас і лінгвістичний, і соціокультурний феномен. Такий дискурс виникає та еволюціонує в соціумі, культурі, життєвому світі людини; він здатний не тільки відчувати на собі вплив соціокультурного середовища, а й справляти на нього зворотній активний вплив.

Дискурс також потребує зіставляти філософські конструкти духовності з її соціокультурними репрезентаціями, враховувати соціокультурні передумови та вимоги

щодо духовності особистості. Зрештою дискурс покладає й особливу відповідальність на його учасників за те, які саме виховні, освітні, соціокультурні впливи можуть мати ініційовані ними конструкти і програми».

До продуктивних технологій, які використовуються у системі підвищення кваліфікації, належить кейс-метод.

Роботу зі створення та використання кейсів можна розділити на наступні стадії:

- пошук об'єкта для написання кейса;
- збір емпіричної інформації для кейса;
- структурування даних і формування макета кейса;
- апробація кейса в аудиторії;
- зміни, доповнення, адаптація, переструктурування інформації впродовж життєвого циклу кейса.

Переваги метода кейс-стаді:

- дає змогу демонструвати академічну теорію з погляду реальних подій;
- дозволяє зацікавити слухачів у вивченні конкретного предмета в контексті інших дисциплін та явищ;
- сприяє активному засвоєнню знань і навичок збору, обробки й аналізу інформації.

Навички, які розвиваються методом кейс-стаді:

Аналітичні навички: уміння відрізнити дані від інформації, класифікувати, виділяти суттєву і несуттєву інформацію, аналізувати, представляти її, знаходити пропуски інформації та вміння відновлювати їх.

Практичні навички: використання на практиці академічних теорій, методів і принципів.

Творчі навички: у ході генералізації альтернативних рішень знаходити неочікувані оригінальні рішення.

Комунікативні навички: уміння вести дискусію, переконувати оточуючих, використовувати наочний матеріал та інші медіа засоби, кооперуватися в групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати стислий переконливий звіт.

Соціальні навички: у ході обговорення кейса виробляються певні соціальні навички – оцінка поведінки людей, уміння слухати. Підтримувати в дискусії або аргументувати протилежну думку.

Самоаналіз: непогодження в дискусії сприяє усвідомленню й аналізу думки інших та своєї власної, моральні та етичні проблеми, які виникають, потребують формування соціальних навичок їх вирішення.

До особливостей використання кейс-методу у післядипломній освіті ми відносимо вибір та обґрунтування проблеми, яка буде пов'язана безпосередньо з педагогічною практикою вчителів-філологів. Подальша робота над кейсом відбувається у колі визначених проблем. Вчитель, обмежений конкретною проблемною ситуацією, збирає інформацію, яка є необхідною для вирішення саме цієї проблеми. Обов'язковою умовою є чітке і правильне аргументування та формулювання проблемних ситуацій. Перший блок інформації необхідний для написання кейса – інформація про організацію, у якій працює слухач: її історія, місце розташування, загальна характеристика стратегії та завдань, характеристика педагогічної діяльності, інформація про мету, завдання, педагогічні технології, які в ній використовуються, про навчальні заклади які є конкурентними саме для цієї організації, про елементи зовнішнього середовища, які необхідно брати до уваги для вирішення соціогуманітарних проблем. Вчитель при написанні подібної роботи не просто відтворює всю відому йому інформацію, а вибирає тільки ті матеріали, які необхідні і достатні для прийняття рішення у межах визначеної проблемної ситуації.

Після збору інформації вчитель аналізує її та виробляє напрям виходу з проблемної ситуації – це і є друга частина кейса, перший її етап – вибір методів, інструменту, аналізу. Цей вибір має бути аргументований і відповідати, з одного боку, структурі і складу підготовленої для аналізу інформації, а з іншого – визначеним завданням. Особливістю цього етапу кейс-методу є інваріантність рішень: не існує заздалегідь правильних або неправильних рішень, тому, крім чіткої аргументації шляхів

вирішення проблем, викладачу необхідно сформулювати критерії відбору можливих інваріантних рішень.

Переваги кейс-методу порівняно з традиційними формами науково-методичної та навчальної роботи полягають у тому, що, з одного боку, кейс-метод потребує більш жорсткого структурування інформації, а з іншого – створює важливу частину єдиної інформаційної бази. Написані за певним єдиним стандартом кейси при їх відповідній класифікації використані в методичній діяльності вчителів стають у цілому дуже важливим елементом правильного пізнання форм та методів роботи на практиці.

Шляхом формування бази кейсів створюється корисна інформаційна система, на основі якої можуть будуватися певні форми післядипломної освіти вчителів дисциплін філологічного циклу.

Забезпечення психолого-педагогічного супроводу саморозвитку професійної компетентності вчителів філологічних дисциплін ґрунтується на основі механізмів саморозвитку, відповідно до яких стимулом до саморозвитку фахівця виступає зміна його ставлення до себе й до професійної діяльності, усвідомлення здібностей виходити за межі заданого і творчого перетворення самого себе. Створення умов для саморозвитку професійної компетентності вчителів-філологів, а також психолого-педагогічний супровід цих процесів відбуваються на основі концепції гуманізації. Гуманізація освіти має передбачати надання тому, хто навчається, по-перше, достатнього обсягу зовнішньої свободи і, по-друге, дієвої допомоги у здобутті внутрішньої особистісної свободи. У контексті розвитку професійної компетентності вчителя-філолога надання зовнішньої свободи означає створення альтернативних моделей та програм розвитку професійної компетентності, на основі яких викладач проектує власну індивідуальну траєкторію. Дієва допомога у здобутті внутрішньої свободи полягає у підтримці змін його ставлення до себе й до професійної діяльності, тобто мова йде про актуалізацію особистісної та професійної Я-концепції.

У процесі професійного саморозвитку є декілька основних етапів, а саме:

1. Самопізнання (самопостереження, самоаналіз, самодіагностика).
2. Формування самооцінки та прийняття рішення про необхідність професійного самовдосконалення.
3. Визначення мети професійного саморозвитку та розробка індивідуальної програми самоорганізації.
4. Практична реалізація професійного саморозвитку (самовиховання певних рис, саморегуляція, самоаналіз, самоконтроль та самокорекція).

Звичайно, в ідеальному варіанті саморозвиток професійної компетентності має відбуватися в контексті загального професійного саморозвитку за визначеною моделлю.

Отже, завданнями психолого-педагогічного супроводу саморозвитку професійної компетентності вчителів-словесників є такі:

- спонукання вчителя-філолога до саморозвитку професійної компетентності на основі змін його ставлення до себе й до професійної діяльності;
- формування позитивної особистісної та професійної Я-концепції;
- створення альтернативних моделей та програм розвитку професійної компетентності, на основі яких викладач проектує власну індивідуальну траєкторію;
- стимулювання самопроекування саморозвитку професійної компетентності.

Таким чином, наскрізним процесом розвитку професійної компетентності є саморозвиток, який реалізується на всіх етапах професійного становлення вчителя-філолога шляхом самопроекування, самопланування, самоуправління, які здійснюються безпосередньо самим викладачем. Психолого-педагогічними умовами, які сприяють розвитку професійної компетентності вчителів дисциплін філологічного циклу на основах ідей гуманізації, інтеграції, андрагогічної моделі навчання, є створення гуманізованого професійного середовища; інноваційне оновлення освітніх технологій, які використовуються у системі післядипломної педагогічної освіти; забезпечення науково-методичного супроводу саморозвитку професійної компетентності вчителів-філологів на основі педагогічної технології самопроекування.

Література

1. **Битинас Б.П., Катаева Л.И.** Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспективы / Б.П. Битинас, Л.И. Катаева // Сов. педагогика. – 1994. – №7. 2. **Гарагай В.Б.** Повышение квалификации учителей в США и в Великобритании: интерактивная модель / В.Б. Гарагай // Педагогика. – 2004. – №8. 3. **Даниленко Л.** Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін /Л. Даниленко //Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – №6. – С. 21-25. 4. **Диагностика успешности учителя:** Сб. метод. мат. для руководителей шк. / Сост. Т.В. Морозова. – М.: Образоват. центр «Педагогический поиск».– 1997. – 94 с. 5. **Жерносек І.П.** Науково-методична робота в загальноосвітній школі: Навч.-метод. посібник/ І.П. Жерносек. – К.: ІЗМН, 1998. – 160 с. 6. **Зверева В.И.** Диагностика и экспертиза педагогической деятельности аттестуемых учителей /В.И. Зверева // М.: УЦ «Перспектива», 1998. – 112 с. 7. **Ингенкамп К.** Педагогическая диагностика: Пер. с нем./ К. Ингенкамп // М.: Педагогика. – 2010. – 240 с. 8. **Коберник О.М.** Управлінські засади психолого-педагогічної діагностики розвитку учнів загальноосвітньої школи / О.М. Коберник // Освіта і управління. – 1999. – №1. – С. 79-85. 9. **Коломінський Н.Л.** Психологічні особливості контролюючої діяльності керівника / Н.Л. Коломінський /// Директор школи. – 1998. – №14/26. 10. **Підласий І., Трипольська С.** Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя / І.Підласий, С.Трипольська // Рідна школа. – 1998. – №1. – С. 3-8. 11. **Присяжнюк Ю.С.** Підготовка вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до формування життєвої компетентності учнів / Ю.С. Присяжнюк // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. / Редкол. : Т.І. Сущенко (від. ред) та ін.: Київ – Запоріжжя. – 2004. – Вип. 33. – С. 60-64. 12. **Симонов В.П.** Диагностика личности и профессионального мастерства преподавателя. Учебное пособие для студентов педвузов, учителей и слушателей ФПК / В.П. Симонов // Академия. – 1995. – 192 с. 13. **Симонов В.П.** Педагогический менеджмент: 50 ноу-хау в управлении педагогическими системами: Учебное пособие/ В.П.Симонов. – М.: Педагогическое общество России. – 1999. – 430 с. 14. **Ситник А.** Профессиональная культура учителя / А.Ситник // Школа. – 1998. – №2. – С. 11-16. 15. **Стоунс З.** Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения / З. Стоунс; [Пер. с англ. под ред. Н. Ф. Талызиной]. – М. : Педагогика, 1984. – С. 161-193.

References

1. **Bitinas B.P., Kataeva L.I.** Pedagogicheskaja diagnostika: sushhnost', funkcii, perspektivy / B.P. Bitinas, L.I. Kataeva // Sov. pedagogika. – 1994. – №7. 2. **Garagaj V.B.** Povyshenie kvalifikacii uchitelej v SShA i v Velikobritanii: interaktivnaja model' / V.B.Garagaj // Pedagogika. – 2004. – №8. 3. **Danylenko L.** Pisljadyplomna pedagogichna osvita v umovah innovacijnyh zmin /L. Danylenko // Pisljadyplomna osvita v Ukraїni. – 2007. – №6. – S. 21-25. 4. **Diagnostika uspešnosti uchitelja:** Sb. metod. mat. dlja rukovoditelej shk. / Sost. T.V. Morozova. – M.: Obrazovat. centr «Pedagogicheskij poisk».– 1997. – 94 s. 5. **Zhernosjek I.P.** Naukovo-metodychna robota v zagal'noosvitnij shkoli: Navch.-metod. posibnyk/ I.P.Zhernosjek. – K.: IZMN, 1998. – 160 s. 6. **Zvereva V.I.** Diagnostika i jekspertiza pedagogicheskoi dejatel'nosti attestuemyh uchitelej /V.I. Zvereva //M.: UC «Perspektiva», 1998. – 112 s. 7. **Ingenkamp K.** Pedagogicheskaja diagnostika: Per. s nem./ K. Ingenkamp // M.: Pedagogika. – 2010. – 240 s. 8. **Kobernyk O.M.** Upravlins'ki zasady psihologo-pedagogichnoi' diagnostyky rozvytku uchniv zagal'noosvitn'oi' shkoly / O.M. Kobernyk // Osvita i upravlinnja. – 1999. – №1. – S. 79-85. 9. **Kolomins'kyj N.L.** Psihologichni osoblyvosti kontroljujuchoi' dijal'nosti kerivnyka / N.L. Kolomins'kyj /// Dyrektor shkoly. – 1998. – №14/26. 10. **Pidlasyj I., Trypol's'ka S.** Formuvannja profesijnogo potencialu jak meta pidgotovky vchytelja /I.Pidlasyj, S.Trypol's'ka //Ridna shkola. – 1998. – №1. – S. 3-8. 11. **Prysjazhnjuk Ju.S.** Pidgotovka vchytelja v systemi pisljadyplomnoi' pedagogichnoi' osvity do formuvannja zhyttjevoi' kompetentnosti uchniv / Ju.S. Prysjazhnjuk // Pedagogika i psihologija formuvannja tvorchoi' osobystosti: problemy i poshuky: Zb. nauk. pr. / Redkol. : T.I. Sushhenko (vid. red) ta in.: Kyi'v – Zaporizhzhja. – 2004. – Vyp. 33. – S. 60-64. 12. **Symonov V.P.** Dyagnostyka lychnosti y professyonal'nogo masterstva prepodavatelja. Uchebnoe posobyje dlja studentov pedvuzov, uchitelej y slushatelej FPK / V.P. Symonov // Akademyja. – 1995. – 192 s. 13. **Simonov V.P.** Pedagogicheskij menedzhment: 50 nou-hau v upravlenii pedagogicheskimi sistemami: Uchebnoe posobie/ V.P.Simonov. – M.: Pedagogicheskoe obshhestvo Rossii. – 1999. – 430 s. 14. **Sitnik A.** Professional'naja kul'tura uchitelja / A.Sitnik // Shkola. – 1998. – №2. – С. 11-16. 15. **Stouns Z.** Psihopedagogika. Psihologicheskaja teorija i praktika obuchenija / Z. Stouns; [Per. s angl. pod red. N. F. Talyzinoj]. – M. : Pedagogika, 1984. – S. 161-193.

Присяжнюк Ю.С. Психолого-педагогічний супровід розвитку професійної компетентності вчителя-філолога в умовах модернізації освіти

У статті аналізується актуальна проблема сучасної системи освіти – психолого-педагогічний супровід розвитку професійної компетентності вчителя-філолога; умови зростання його професійних якостей; факторів, які впливають на становлення особистості вчителя-фахівця (практичний досвід роботи викладачем філологічних дисциплін; вплив на розвиток професійної компетентності професійного гуманізованого середовища та соціального середовища; внутрішня особистісна активність; рівень методичної та інформаційної культури педагога; розвиток професійної компетентності вчителя-філолога протягом життя); розглядається андрагогічна модель навчання дорослої особистості. Визначено рівні розвитку професійної компетентності вчителів-філологів. Психолого-педагогічний супровід професійної компетентності вищезазначеної категорії педагогічних працівників розглядається за допомогою механізмів самопізнання особистості. Його основними завданнями визначені такі: 1) спонукання вчителя-філолога до саморозвитку професійної компетентності на основі змін його ставлення до себе й до професійної діяльності; 2) формування позитивної особистісної та професійної «Я-концепції»; 3) створення альтернативних моделей та програм розвитку професійної компетентності, на основі яких викладач проектує власну індивідуальну траєкторію; 4) стимулювання само проектування, саморозвитку, професійної компетентності.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, розвиток професійної компетентності, вчитель-філолог, гуманізація освітнього процесу, кейс-технології, технології самопроектування; саморозвиток та самопізнання особистості; рівні розвитку професійної компетентності.

Присяжнюк Ю.С. Психолого-педагогическое сопровождение развития профессиональной компетентности учителя-филолога в условиях модернизации образования

В статье анализируется актуальная проблема современной системы образования – психолого-педагогическое сопровождение развития профессиональной компетентности учителя-филолога; условия роста его профессиональных качеств, факторов, влияющих на становление личности учителя-специалиста (практический опыт работы преподавателем филологических дисциплин; влияние на развитие профессиональной компетентности профессиональной гуманизированной среды и социальной среды; внутренняя личностная активность; уровень методической и информационно-культурной культуры педагога; развитие профессиональной компетентности учителя-словесника на протяжении жизни). Рассматривается андрагогическая модель обучения взрослой личности. Определены уровни развития профессиональной компетентности учителей-филологов. Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной компетентности вышеупомянутой категории педагогов нами рассматривается через механизмы самопознания личности. Его основными задачами определены следующие: 1) мотивация филолога к саморазвитию профессиональной компетентности на основе изменений его отношения к себе и профессиональной деятельности; 2) формирование позитивной личностной и профессиональной «Я-концепции»; 3) создание альтернативных моделей и программ развития профессиональной компетентности; 4) стимулирование самопроектирования, саморазвития, профессиональной компетентности.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, развитие профессиональной компетентности, учитель-филолог, гуманизация образовательного процесса, кейс-технологии, технологии самопроектирования; саморазвитие и самопознание личности, уровни развития профессиональной компетентности.

Prisyashnuk Yu.S. Psycho-pedagogical support the development of professional competence of the teacher-scholar in the modernization of education

This article analyzes the actual problem of modern education system - psycho-pedagogical support of professional competence of the teacher-scholar, if the growth of its merit, the factors that influence the development of a teacher-specialist (practical experience in teaching philological disciplines, the impact on the development of professional competence of professional humanized environment and social environment, internal personal activity, the level of methodological and informational culture teacher, the development of professional competence of teachers language

and literature throughout life); andragogical model of adult learning personality. Also, we determined the level of professional competence of teachers. Psycho-pedagogical support of the above categories of professional competence of teachers we examined through the mechanisms of self personality of the teacher. Its main objectives are defined as follows: 1) motivation to philologist samoravitiyu professional competence on the basis of changes in his relationship to his professional activities, and 2) the formation of a positive personal and professional self-concept, and 3) the creation of alternative models and programs for the development of professional competence, 4) stimulation self-projection of self-development of professional competence.

Keywords: psychological and pedagogical assistance for the development of professional competence of the teacher-scholar, humanization of the educational process, case-technologies, technologies self-proekt, self-identity, the level of professional competence.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2013 р.
Статтю прийнято до друку 26.11.2013 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Гура О.І.

УДК : 373.2.01

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Саламатіна Н.Ю.,

Постановка проблеми. Проблема творчого розвитку особистості у сучасному світі все більше набуває актуальності. Для того щоб адаптуватися до нових умов, людина повинна активізувати творчий потенціал, розвивати і проявляти свої потенційні здібності, креативність. Соціальний запит на особистість, здатну до креативного мислення, відображений у законодавчих актах із проблем розвитку освіти, в яких наголошується на перспективах формування неповторної унікальної людини, що здатна творити. Значний потенціал для розвитку креативного мислення закладений у естетичному розвитку як невід'ємній складовій освіти. Його роль у становленні творчої особистості визначена нормативними документами, де зазначається, що естетичне виховання є важливим засобом задоволення творчих запитів кожної людини, забезпечує тривалу продуктивну діяльність та сприяє найповнішому розкриттю потенційних можливостей. Протягом перших шести років у дитини існує потреба у формуванні і цілеспрямованому розвитку таких важливих складових творчих здібностей, як енергопотенціал, психомоторика, мислення, уява та почуття. Розвитку креативної, життєтворчої особистості у процесі мистецької діяльності сприяють притаманні старшим дошкільникам: відкритість до всього нового, допитливість, емоційність, цілісність сприйняття, яскрава уява, образність мислення, ріст самостійності і критичності мислення, активне ставлення до дійсності, що їх оточує, підвищена реактивність, готовність до дії. До того ж, у базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що поряд із функціональною підготовкою за роки дошкільної освіти діти мають набути достатній особистий досвід самовираження у творчих видах завдань.

На думку психологів, дошкільний вік є сензитивним для розвитку образного мислення, уяви, психічних процесів, які становлять основу творчої діяльності та креативного мислення. Зростають фізичні можливості, розширюються потреби, змінюються види і форми діяльності, закладаються основи вольової сфери, елементи свідомості та самосвідомості, відбуваються значні зміни у спілкуванні дитини з дорослими та однолітками. Відповідно, творчий розвиток і розвиток креативного мислення – одне з головних завдань дошкільного виховання.